

Un cuarto de século galeguizando e anovando as aulas

O movemento de renovación pedagóxica Nova Escola Galega cumpriu 25 anos

CRÓNICA

E. Á.

SANTIAGO | En tempos de revoltas estudantís polo proceso europeo da educación superior, estupor polo fracaso escolar, país que non saben que facer cos seus fillos e vocacións frustradas polo estrés e a falta de autoridade na aula, Nova Escola Galega cumpriu, paseniñamente, un cuarto de século. Volveron ao Museo do Pobo Galego todos, e volveron a homenaxear a algúns mestres, os que non se cansaron, os que non se *funcionizaron*. Foron nesta ocasión Rosa Liñares, Valentín Arias López, María Luísa de la Torre, Xesús Alonso Montero, Cristina Álvarez Rodríguez e Xoán Babarro González.

Este movemento de renovación pedagóxica xurdiu en 1983 cun acta fundacional de 36 mestres, entre eles Antón Costa, Xosé Lastra, Francisco Martín ou Xesús Vecino, medrou ata

converterse en todo un exemplo para os educadores do país. Naceu como un movemento asociativo de base coa finalidade de impulsar a renovación pedagóxica e a galeguización lingüística e curricular do sistema educativo de Galicia. Alonso Montero, catedrático de Literatura Galega e sobre todo contador de historias, lamentouse do pouco agradecemento aos profesionais que fai que moitos e prexubilen, perdendo a valía de moitos mestres na comunidade galega.

Ao acto de presentación asistiu a conselleira de Cultura, Ánxela Bugallo, e tamén estivo o alcalde de Santiago, Xosé Sánchez Bugallo. Foi unha mañá na que ademais de celebrar tamén se traballou, xa que unha mesa redonda debateu o papel dos movementos de renovación pedagóxica na actualidade, para presentar despois varias publicacións sobre normalización lingüística, a memoria dos 25 anos da NEG ou o documento *A nosa palabra pa-*

O vintecinco aniversario de Nova Escola Galega celebrouse no Museo do Pobo Galego | PACO RODRÍGUEZ

ra as novas xeracións de educadores. Xosé V. Ferreirós puxo a nota musical para rematar cunha ofrenda floral no panteón de galego e de galegas ilustres.

A NEG aborda distintos eidos educativos e unha das súas derradeiras manifestacións, da man do seu presidente, Xosé Lastra, referiuse ao polémico decreto do galego, que tanta controversia suscitou case sen que se chegase a poñer en marcha. Neste senso, Nova Escola Galega lembraba que pouco distaba a nova norma de que había ata entón, xa que se non hai vontade normalizadora de pouco valen as lexislacións. A festa rematou, como case todo en Galicia, cun xantar de irmandade.

OUTRO VINTECINCO ANIVERSARIO

Houbo máis aniversarios en Santiago. Tamén recibiron unha medalla por levar un cuarto de século dando clase os profesores de Farmacia (que ademais celebrou a festividade da súa patrona) Xerardo García Mera, Tomás González Villa, Isabel Míguez, Francisco Orallo e Modesto Salgado. | PACO RODRÍGUEZ

Avelino Pousa Antelo, en primer término, durante el acto de ayer

Bugallo destaca el papel de Nova Escola Galega

La conselleira de Cultura, Ánxela Bugallo, resaltó ayer el trabajo realizado por el movimiento de renovación pedagógica Nova Escola Galega (NEG), loando la dedicación de "tantas persoas que foron capaces de poñer toda a súa vida e dispor ao servizo da educación deste país". En el vigesimoquinto aniversario, Bugallo destacou su ta-

rea no como una "utopía", sino como "unha necesidade".

Anovando, aprendendo, galeguizando es el lema de Nova Escola Galega, que fue reconocido ayer por la titular de Cultura. También asistieron al acto Isaac Díaz Pardo, la edil de Educación del Concello de Santiago, o el vicerrector de la USC Elías Torres ■ AGN

Correo, 14/12/05

Entrevista | Xosé Lastra, Presidente de Nova Escola Galega

‘Hai unha perda xeracional da lingua’

Nova Escola Galega é referente na defensa da escola pública, galega e democrática

ENTREVISTA

ANXOS GARCÍA FONTE. A CORUÑA
anxos.garcia@xornaldeg Galicia.com

O pasado 13 de decembro celebráronse os 25 anos da fundación de Nova Escola Galega, unha asociación de ensinantes de ámbito galego que aglutinou varias pequenas asociacións pedagóxicas independentes que tiñan en común a preocupación pola renovación pedagóxica, a galeguización e a democratización do ensino. Xornal de Galicia convidou ao seu presidente, e un dos seus fundadores, Xosé Lastra, a falar da evolución da educación neste cuarto de século e dos retos que se lle presentan nos próximos anos.

A reforma educativa impulsada desde os gobernos de Felipe González levantou moitas expectativas. En que medida se cumpriron e en que aspectos foi un fracaso?

Nós nunca estivemos ao 100% de acordo coas sucesivas reformas porque non recollían o modelo de escola pública que defendemos. Por exemplo, díxose que os colexios concertados serían unha solución transitoria e vemos que se afianzan como anomalía sostidos con diñeiro público. A escola pública é quen mellor pode cumprir unha educación democrática, que eduque para a democracia. No seu momento coidamos que a LOXSE podía ser un avance, pero nunca se deu aplicado en condicións, porque as persoas implicadas non o asumiron, porque non tivo os presupostos axeitados e seguramente tampouco tempo dabondo para se desenvolver.

A normalización lingüística é un dos eixos básicos do traballo de Nova Escola Galega. Como valora o debate sobre a implantación do galego no ensino? Valóroo como unha especie de demencia colectiva. Todos os indicadores demostran que non hai renovación xeracional da lingua, que vai quedando circunscrita a determinados sectores sociais e mesmo territoriais e, polo tanto, a situación é verdadeiramente dramática a 50 anos vista. Unha lin-

gua minorizada ou se apoia ou acaba desaparecendo. O decreto último da Xunta vézmo-lo como un avance moi cívico con respecto ao anterior da Xunta do PP. En realidade, a situación apenas variou: ningún dos gobernos se preocupou en que se cumprisen as leis que eles mesmos impulsaron. A postura do PP nestes momentos só se pode interpretar como que lle teñen medo a certos sectores sociais. No futuro inmediato é difícil que a situación mude, a non ser que haxa un movemento forte pola base.

Moitos dos grandes escritores galegos de Literatura Infantil e Xuvenil están vencellados a Nova Escola Galega. Cal foi o papel desta literatura na normalización lingüística?

Cando empezamos a principios dos oitenta había unha gran carencia de materiais educativos de todo tipo. Cadrou que moitos dos socios, ademais de persoas moi implicadas coa renovación pedagóxica, escribían. Nestes 20 anos a Literatura Infantil e Xuvenil experimentou un desenvolvemento enorme. En xeral é unha literatura de gran calidade e o seu papel na normalización lingüística é importante, aínda que tampouco é a chave das nozes.

Un dos grandes problemas da educación en España é a falta de consenso básico nos grandes temas educativos entre os partidos maioritarios.

Si, é unha cuestión de difícil solución. Eu estiven representando a Galicia na Confederación Estatal de Movimentos de Renovación Pedagóxica e lembro que, cando accedeu Aznar á Presidencia do Goberno, houbera unha serie de encontros para tratar a estabilidade das leis educativas. Pero claro, as leis educativas non son inocuas e responden á ideoloxía de quen as impulsa. A batalla arredor da educación é un fenómeno novo: a Lei de Educación do 70, coñecida como Lei Villar Palasí, que era bastante avanzada para o seu tempo, durou case 20 anos. De todos xeitos, e visto como está o ambiente político, son moi escéptico en canto a que vaia haber acordos neste sentido.

Xosé Lastra nun momento da entrevista.

OPINIÓN

As necesidades e a formación

Carmen Meiriño

luisacast@finca.es

DUNS ANOS A ESTA PARTE estamos oíndo falar da necesidade de formación continua e permanente como unha demanda crecente do mercado laboral. Vai sendo tempo de que entre todos —profesores, familias, sociedade en xeral— tomemos conciencia de que unha vez rematados os estudos obrigatorios (a ESO), a necesidade de formación continua e contamos coa oferta de formación ampla, variada e de calidade denominada Formación Profesional (FP). Nos últimos tempos, o mercado laboral presenta condicións moi cambiantes e inestables. Confiar en traballar toda a vida nun mesmo tipo de emprego é xa impensable. A flexibilidade e a adaptación aos cambios son requisitos imprescindibles.

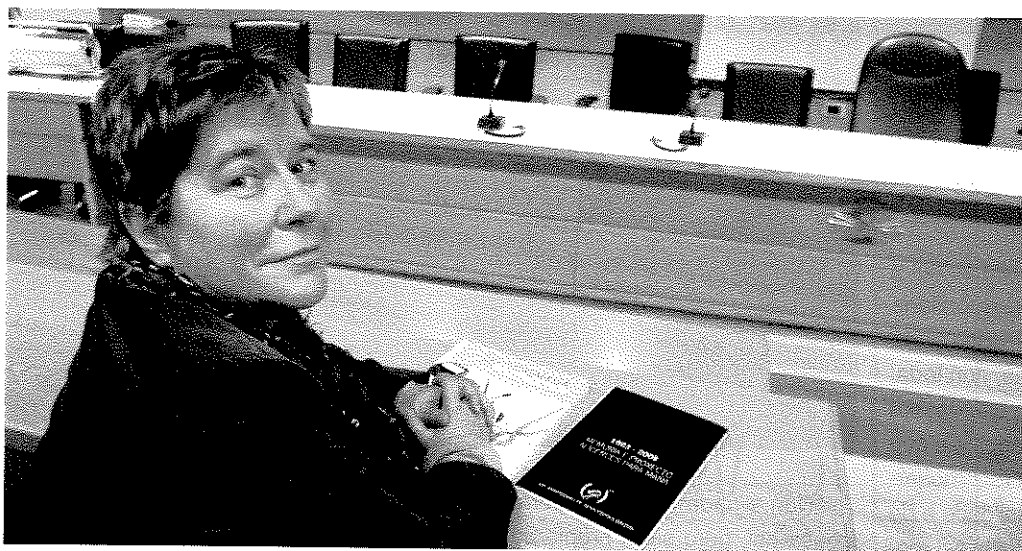
Necesitase unha formación continua

Parte desas habilidades requiridas polo mercado laboral son potenciadas polos estudos de FP. Tanto o Ministerio de Educación como a Consellería están a desenvolver plans que pretenden impulsar e promover iniciativas emprendedoras no alumnado de FP que o poña máis en contacto coa realidade do mundo empresarial e laboral. Iniciativas deste tipo merecen o aplauso e a colaboración de todos, xa que se logramos unha maior e mellor formación emprendedora da nosa mocidade contribuiremos a axudalos a afrontar ese futuro incerto e cambiante que se lles presenta. Debemos rexeitar os prexuízos e tamén convencernos das boas calidades da formación profesional. Os coñecementos e habilidades desenvolvidos están máis próximos á realidade do mundo empresarial e laboral e o alumnado sae moi ben formado tanto a nivel académico como práctico. De feito, moitos mozos e mozas optan por recorrer á FP como complemento dunha formación máis teórica que lles permite atopar traballo antes e en mellores condicións que a maioría dos titulados superiores. Así pois, aplaudamos todas as iniciativas que se están a tomar para fomentar estudos.

“O fracaso escolar é un fracaso tanto da escola como da sociedade”

Fílase moito de fracaso escolar. Que é en realidade o fracaso escolar?

O fracaso escolar é un fracaso tanto da escola como da sociedade. A situación dos nenos cambiou moito e isto condiciona o sistema educativo, mais a escola segue sen estar preparada para asumir os novos retos, en parte porque se agarra demasiado dela. Os cambios fanse tarde, mal e arrastro e carecemos dos medios e da preparación necesaria para dar resposta ás novas esixencias.

Hai loitas que non esmorecen. Un cuarto de século despois da súa creación, Nova Escola Galega non perde folgos na reivindicación dunha escola pública, galega e democrática.

María D. Candedo Educar para transformar

Belén Puñal *Texto* Quico López *Fotos*

Van aló 25 anos mais un cuarto de século non é nada cando se mantén a ilusión nos propios ideais. Nova Escola Galega naceu en 1983 alimentada na efervescencia que, a finais do franquismo e na transición, removeu os cimentos da escola á procura de liberdade, democracia e outras maneiras de ensinar. A finais dos 60 e primeiros 70, a Escola de Estiu Rosa Sensat en Cataluña, os grupos de pedagogía Freinet e as propias reivindicacións dos colexios de doutores e licenciados comezaran a

entoar a subversión das aulas no estado. En 1975 créase o grupo Freinet galego (logo Movemento Cooperativo de Escola Popular); en 1977 Preescolar na Casa e Escola Aberta, en 1978, Avantar. Comezan a asentarse os piares que, uns anos máis tarde, conformarían NEG...

Nova Escola Galega (NEG) naceu en 1983 como plataforma que consegue unir a diversos colectivos de renovación pedagóxica (Escola Aberta, Avantar, Movemento

Cooperativo de Escola Popular Galega, Albe Galicia, Xilbarbeira, o núcleo inicial de Preescolar na Casa...) mais cunha ausencia importante: a ASPG. Por que xorde nese momento a necesidade de aunar forzas?

Xa nos anos previos houbera moitos contactos e coincidencias. Era unha etapa de moita ilusión e efervescencia pedagóxica, á espera desa transición política importante. Decidimos aproveitar a

vantaxe de traballar en colectivo para fins que se estaban tratando de maneira sectorial. Ademais, tiñamos referentes en Cataluña e noutros lugares do Estado e cumpría establecer un movemento forte en Galicia para ter relacións con outros movementos fortes tamén no contexto estatal. Buscábase, en definitiva, a defensa da escola pública, a galeguización do ensino e o traballo renovador.

Como influíu ese carácter diverso na conformación de Nova Escola Galega no propio carácter da asociación?

En Nova Escola Galega uníronse movementos plurais, distintos, con bases de asociados e asociadas diferentes no que é a súa consideración ideolóxica ou sindical, sempre dentro da esquerda pero non unicamente cunha única orientación. Nunca quixemos ser correa de transmisión de ningún sindicato ou partido político ou dunha única liña de traballo.

Hoxe en día, cal é para ti o papel que ocupa Nova Escola Galega dentro da rede de asociacións de movementos de renovación pedagóxica de Galicia?

Nós traballamos sempre con outras organizacións (pedagóxicas, sindicais e doutros ámbitos) e en moitos momentos da nosa historia tivemos un papel de mediación, xustamente por esa pluralidade interna que caracterizaba a Nova Escola Galega sobre outras opcións. Mais ocorre que nos últimos tempos as plataformas practicamente non teñen vida e en todo caso actívanse por cuestións de tipo puntual, como sucedeu arredor do tema do decreto do galego no ensino. A que ten probabelmente máis vida activa é a Mesa Galega de Educación no Rural, que tamén está composta por sindicatos, por asociacións de carácter pedagóxico e educativas.

Os piares de Nova Escola Galega son a defensa dunha escola pública, galega e democrática. En que medida eses obxectivos foron acadados?

Hai reivindicacións que aínda non se conseguiron, como a demanda de que a escola fose completamente pública, sen esoutro sistema paralelo da escola concertada. Temos, ademais, algúns

desafíos importantes, como todo o que ten que ver coa escola inclusiva, pois aínda que o acceso ao ensino público é universal, é preciso que as persoas se manteñan no sistema con oportunidades similares. Hai que seguir traballando, por exemplo, para que a escola pública non se converta nunha especie de apartheid. Ás

“Onde hai oferta da concertada e a privada, a escola pública é a que queda de reduto para a escolarización de poboación con problemas de integración. A escola pública non pode valer de ghetto ”

vezes, onde hai oferta da concertada e da privada, a escola pública é a que queda de reduto para a escolarización de poboación con problemas de integración (inmigrante, xitana...). A escola pública non pode valer de ghetto.

Como valorarías o nivel de democracia e participación nos centros escolares hoxe en día despois da reforma que implica a LOE?

Sabemos que as direccións as ten que propor a administración porque non hai candidaturas, e iso parécenos un déficit. Habería que traballar arredor da construción real da comunidade educativa dentro dos centros escolares. Quizais falta ese traballo ilusio-

Ensinar a quen ensina

María Dolores Candedo entrou en contacto con Nova Escola Galega cando aínda non se licenciara. Foi no propio acto de fundación da NEG, ao que acudiu animada por un profesor seu, Antón Costa Rico, que non escatimara forzas, dende o Movemento Cooperativo de Escola Popular, até conseguir unha plataforma para os grupos de renovación pedagóxica. Profesora de Pedagogía na Universidade da Coruña, María Dolores Candedo foi asociada, presidenta de NEG e agora vicepresidenta. Para ela, NEG é é aire para falar en liberdade, un espazo emocional e compartido.

T
as claves

nante que faga das comunidades educativas un referente democrático e mesmo moral para o desenvolvemento de moitos proxectos. Os centros teñen que impulsar proxectos vinculados ao seu territorio e dar maior entrada á participación das familias. Iso significa que temos que arbitrar situacións de real participación, tanto do alumnado como das familias.

Que deficiencias do sistema relacionadas coa dotación de recursos poden estar impedindo unha implementación óptima dun ensino comprensivo orientado á diversidade en Galicia?

Quizais algúns problemas derivados da aplicación da LOXSE estiveron en que non se explicou suficientemente e non se tomaron medidas decididas para que se desenvolvese unha confianza do profesorado nesa función inclusiva que debe asumir. Ao profesorado ás veces fáltanlle os instrumentos para no día a día adoptar medidas en sintonía coa escola inclusiva. No ensino secundario, por exemplo, a formación do profesorado neste eido é moi escasa. Mais o problema non é exclusivamente escolar. Hai moitos cambios que están gravitando, por exemplo, sobre as familias ou a sociedade. Espérase demasiado da escola e non se lle proporcionan os medios para enfrontarse a situacións complexas, por exemplo, a chegada de persoas con características que supoñen un desafío.

Levades xa un cuarto de século ás costas. É difícil o relevo xeracional?

Non falaría do relevo xeracional como un problema, mais efectivamente costa que as novas xeracións se acheguen a plataformas asociativas, e a nosa non é

unha excepción. De todos modos, si hai persoas que se van incorporando e que ademais supoñen un revulsivo e a chegada de novas liñas de acción.

Podemos falar dun momento de *impasse* na situación dos movementos de renovación pedagóxica no estado?

Dalgunha maneira si, tamén pola situación socio-política. Cando gobernan formacións políticas máis próximas ao espectro de ideas no que nós traballamos, redúcese a contestación. E ás veces logo nos arrepentimos de non ter dito algunhas cousas confiado en que a Administración fose facer algo ao respecto.

En que situacións iso ten acontecido?

Fomos unha das organizacións máis críticas inicialmente co decreto do ensino en galego. Mais logo, a postura tan desleal do PPdeG, fixo que nos puxeramos, xunto co resto das organizacións, a defendelo. Pero tamén é verdade, que con posterioridade, volvemos reclamar que a Consellería de

"Fai falta un traballo decidido para explicar o decreto do ensino en galego e as súas vantaxes, e unha resposta clara e con datos concretos ás mensaxes que poñen ao castelán en perigo no ensino"

Educación adoptase as medidas necesarias para desenvolvelo de modo que non se convertese noutro brinde o sol.

Como está a situación de implementación do decreto neste curso?

Hai asociacións en contra do decreto que están a conseguir unha gran

amplificación da súa mensaxe, o que é increíble. Fai falta un traballo decidido da Administración de explicación do decreto e das súas vantaxes, e unha resposta, con claridade e con datos concretos, ás mensaxes que poñen ao castelán en perigo no ensino. A Administración debe facer un labor nese senso co profesorado e tamén coas familias. Darlle terreo a mensaxes deste tipo, non contrastadas con indicadores ou estudos que poidamos entender rigorosos, é lamentábel.

Agora que estamos rematando coa lexislatura, como valorarías o que fai a actuación da liña política da consellería de Educación nestes últimos catro anos?

Falta por aprobar no Consello da Xunta, e malia ter pasado todos os trámites previos, o currículo de educación infantil, o que supón un incumprimento dos prazos establecidos para o desenvolvemento da LOE. Neste eido están implicadas as dúas pólas da administración, Vicepresidencia polo que se refire á etapa de 0 a 3 anos, e a Consellería de Educación, pola que vai de 3 a 6. Queda tamén pendente o regulamento orgánico de centros, o que non é un tema menor, pois nel abórdase o funcionamento organizativo e pedagóxico dos centros, a caracterización das actividades complementarias, as responsabilidades dos diferentes órganos de dirección, a coordinación de tarefas internas,... Supoñemos que xa non sairá nesta lexislatura.

E na parte dos pros, que destacarías?

A posta en marcha dunha serie de medidas favorables á escola pública, como as referidas aos comedores

escolares, o acompañamento no transporte escolar ou a apertura dos centros en horas non lectivas. Porén, seguíronse subvencionando concertos mesmo con centros que non cumpren a lei no que respecta á coeducación. Conseguiuse tamén un aumento importante do persoal docente mediante convocatorias de oposición, mais entendemos que o acceso á función pública debía facerse mediante unhas oposicións máis libres, pois as novas persoas tituladas sen experiencia apenas tiveron opcións para poder acadar unha praza.

Hai máis patacas quentes neste curso?

Hai cuestións que para nós deberan ser inaprazables, como o ensino no rural. Nas propostas da Mesa Galega de Educación no Rural e das xornadas que ao respecto se fan dende a NEG, está que dunha vez por todas, en clave de país, se defina un proxecto de desenvolvemento do medio rural, no que a educación cumpra un determinado papel. Tamén nos gustaría que a nova administración que saíra das urnas tivera outra actitude de recoñecemento e traballo coas organizacións e coas comunidades escolares.

Diversas autoridades estiveron presentes no acto de celebración do voso 25 aniversario, mais non a conselleira de Educación. Cal foi o grao de interlocución de Nova Escola Galega coa Consellería de Educación nesta lexislatura?

Houbo unha falta de interlocución da Consellería de Educación connosco e tamén coas propias comunidades educativas. Os cambios derivados da

LOE, por exemplo, foron moi precipitados, por suposto consultados nos órganos correspondentes pero moi pouco ou nada coas organizacións sociais ou coa comunidade educativa moi pouco ou nada.

Destaca, no eido estatal, a viveza que, de sempre, teñen os movementos de renovacións pedagóxicas cataláns. Na túa opinión, onde radica esa forza?

Contan con referentes como os primeiros movementos de renovación pedagóxica vinculados a Rosa Sensat e dispoñen, ademais, dunha relación máis fluída coa administración. Eu creo que en Cataluña hai un concepto máis regulado do que é a interlocu-

ción e coido que non sería pensábel que moitas das leis non se negociaran ou se presentaran ante organizacións sociais. Aquí máis aló do que se poida facer no Consello Escolar, non hai outro tipo de formulación.

Cales son os retos de futura de Nova Escola Galega?

Serían os que inspiraron o noso nacemento. Avanzar na aposta pola defensa da escola pública, inclusiva e democrática, conectada coas necesidades da sociedade. Tamén lograr a plena normalización lingüística e cultural da escola, e seducir a novos ensinantes. E que a reflexión pedagóxica se faga en clave de país e polo conxunto da sociedade.